

Alohida yordamga muhtoj bolalarga ijtimoiy pedagogik yordam tashkil etishning shakllari

Azamat Abdullayev
Sherzod Gulmamadov
Ilmiy rahbar: S.Xaydarov
TMC instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada dolzarb mavzulardan biri bo'lgan alohida yordamga muhtoj bolalarga ijtimoiy pedagogik ta'lim berishda yangicha yondashuv bo'lgan inklyuziv ta'lim to'g'risida so'z yuritiladi. Ma'lumki, alohida yordamga muhtoj bolalar rivojlanishida pedagogik va psixologik jihatdan turli bosqilarida o'zgalarning ko'magiga muhtojlik sezadi. Bog'cha va maktab muhitida ularga ko'maklashish har-xil hayotiy vaziyatlarda imkon qadar mustaqil qaror qabul qilishi va ma'lum hatti-harakatlarni ongli ravishda amalga oshirishini rag'batlantirish (motivatsiyalash) hamda jamoaga moslashishini yengillashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy pedagogika, imkoniyati cheklanganlik, ta'lim, rag'batlantirish, pedagogik ta'lim, tizimlilik, qonun, yondashuv

Forms of organization of social pedagogical support for children with special needs

Azamat Abdullayev
Sherzod Gulmamadov
Scientific supervisor: S.Khaidarov
TMC Institute

Abstract: This article talks about inclusive education, which is a new approach to providing social pedagogical education to children with special needs, which is one of the current topics. It is known that children with special needs feel the need for support from others at various stages of their development, both pedagogically and psychologically. Helping them in the environment of kindergarten and school forms the skills to encourage (motivate) them to make independent decisions and consciously perform certain actions in various life situations, and to facilitate their adaptation to the community.

Keywords: social pedagogy, disability, education, motivation, pedagogical training, system, law, approach

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi PQ-4860-sonli qaroriga muvofiq "Alohida ta'lim olish ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirari to'g'risida" qaror qabul qildi.

Bung ko'ra:

a) Umumiy o'rta ta'lim maktablarida inklyuziv ta'limni tashkil qilish to'g'risidagi nizomga muvofiq:

- inklyuziv ta'limning maqsadi, vazifalari;

- alohida ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun maktablarda inklyuziv ta'lim va boshlang'ich tayanch korreksion sinflar faoliyatini yo'lga qo'yish jarayonini tashkil qilish tartibi;

- o'quvchilarni inklyuziv ta'lim sinflariga va boshlang'ich tayanch korreksion sinflarga qabul etish tartibi;

- inklyuziv ta'lim sinflari va boshlang'ich tayanch korreksion sinflarda ta'lim sifatini nazorat etish va uni boshqarish tartibi;

b) Jismoniy, aqliy yoki ruhiy nuqsonlari bo'lgan bolalar uchun davlat ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari to'g'risidagi nizomga muvofiq:

- alohida ta'lim ehtiyoji bo'lgan bolalar uchun davlat ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari faoliyatini tashkil qilish va boshqarish, ularda o'quv-tarbiya va davolash-sog'lomlashtirish jarayonlarini tashkil etish tartibi;

- alohida ta'lim ehtiyoji bo'lgan bolalarning umumiy o'rta ta'lim olishda va ularni bilish imkoniyatlariga muvofiq tarbiyalashda, ularning jamiyatga moslashuvi va integratsiyalashuvida qo'llab quvatlash tartibi;

- alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarni bir ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasasidan boshqa ta'lim muassasasiga yoki inklyuziv sharoitda ta'lim olishi uchun umumta'lim tashkilotlariga ko'chirish tartibi;

Alohida yordamga muhtoj bolalarning ruhiy yoki jismoniy rivojlanishida kuzatiladigan keskin o'zgarishlar yoshlarning hayotda o'z o'rnini topishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun bunday bolalarga ta'lim berish va tarbiyalash uchun maxsus shart-sharoitlar yaratilishi kerak, ya'ni ular maxsus ixtisoslashtirilgan internat maktabgacha ta'lim muassasalari va me'yorda rivojlangan tengdoshlari orasida hamma qatori, kerak bo'lsa, maxsus darslikva dasturlar asosida tarbiyalanishi va o'qitilishi zarur.

Darhaqiqat alohida yordamga muhtoj bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ta'lim tizimi birinchi navbatda bolaning talablari o'rganilgan, ijobiy tomonlari, qobiliyati hisobga olingan, kamchiliklari hisobga olinga bo'lishi lozim.. Ushbu ta'lim tizimida ma'lum shart-sharoit yaratilishi kerak. Bunga kompensatsiya, modifikatsiya, rehabilitatsiya adaptatsiyalar kiradi.

Agarda bola yura olmasa nogironlar aravachasidan foydalanish, eshitmasa, uni eshitish apparati bilan ta'minlash; qo'lida oddiy qoshiq ushlay olmasa, uni boshqa qulay uskuna bilan ta'minlash lozim.

Alohida yordamga muhtoj bo'lgan bolalar sog'lom tengdoshlari orasida inkluziv ta'limda yoki ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim tarbiya olishi maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bolalarning rivojlanishiga har tomonlama ta'sir ko'rsatadigan nuqsonlargina uni alohida yordamga muhtoj bola deb atalishiga asos bo'lishi mumkin. Masalan, bolaning faqat o'ng qulog'i eshitmasa, bu nuqson bolaning har tomonlama rivojlanishiga kuchli ta'sir etmaydigan, u tengdoshlari bilan bir xil o'zlashtiradigan bo'lsa, u alohida yordamga muhtoj bolalar qatoriga kirmaydi. Katta yoshdagi odamlarda ma'lum sabablarga ko'ra paydo bo'lgan nuqsonlar ularning rivojlanishiga ta'sir etmasa, bu kishini alohida yordamga muhtojlar toifasiga kiritish mumkin emas.

Inklyuziv ta'lim - umumta'lim jarayonini rivojlantiradi va bolalarga mos bo'lgan ta'limni joriy qiladi. Inklyuziv ta'lim xar xil ehtiyojli bolalarning ta'lim olishiga qaratilgan metodologiyani rivojlantirishga harakat qiladi. Inklyuziv ta'lim turli ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan ixcham turdagi dars berishga yondashadigan ta'limni ishlab chiqishni amalga oshiradi. Agarda inklyuziv ta'limni joriy etishda dars berish, o'qitish bir qancha samarali va unumli bo'lsa unda nafaqat imkoniyati cheklangan bolalar balki barcha bolalar yutadi. Inklyuziv ta'lim maktablari bolalarning bilim olish uchun shaxsiy huquqlarini himoyalaydi (vaholangki ular o'qitilmasa ham). Bunday yondashuv diskriminatsiyani bartaraf etadi, kamaytiradi chunki bolalar birbirlari bilan muloqot qilish jarayonida o'zlarining o'qitilish jarayonida turli ehtiyojlarga ega individuum ekanliklarini anglaydilar

Yurtimizda bolalar va katta yoshdagi kishilarning ruhiy yoki jismoniy rivojlanishidagi nuqsonlarning oldini olish yuzasidan chora tadbirlar ko'rilmoqda, bu sohada ko'pgina yutuqlarga ham erishildi.

Mamlakatimizda aholini davolash profilaktikasi yuzasidan meditsina sohasida katta yutuqlar erishildi va shu munosabat bilan alohida yordamga muhtoj bolalar soni sezilarli jihatda kamaydi. Bolalarning o'lat, tif, vabo, chechak, qizamiq, traxoma va bolalarga xos yuqumli kasalliklar orqasida alohida yordamga muhtoj bo'lib qolish hodisalari kuzatilib turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 12.10.2021 yildagi 638-son
2. M.U.Xamidova "Maxsus pedagogika", NIF MSH, Toshkent 2020

3. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.

4. Khaydarov S,A. (2023). Using technologies in teaching social sciences.

5. GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ), (pp. 305-309). 11(9).

6. Хайдаров, С. (2023). Pedagogik faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67. <https://inlibrary.uz/index.php/digitalization-modern-education/article/view/24652>

7. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.

8. Khaydarov, S. A. (2021). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. International scientific and practical conference. CUTTING EDGE-SCIENCE. In Conference Proceedings (pp. 41-43).